

INSPIRATIEDOCUMENT

DATUM: augustus 2026

ONDERWERP: Transitiecommunicatie: aanpak uitleg verschillen tussen oude en nieuwe regeling
en tussen de eerste en de tweede berekening

Inleiding

In de eerste en tweede berekening¹ duiden pensioenuitvoerders de verschillen tussen de bedragen in de huidige/oude regeling en de nieuwe regeling. Deze duiding moet zo persoonlijk mogelijk, zodat deelnemers, gewezen deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden (op hoofdlijnen) begrijpen waardoor veranderingen in de verwachte bedragen veroorzaakt worden.

Dit document is bedoeld ter inspiratie bij het maken van de uitleg van de verschillen. Als een pensioenuitvoerder de beschreven aanpak verder uitwerkt en/of aanpast voor eigen gebruik, zal de uitvoerder kijken naar de specifieke veranderingen in de eigen regeling, de kenmerken van de verschillende doelgroepen, eigen uitgangspunten voor de communicatie en uiteraard de uitvoerbaarheid.

Dit document is in 2026 aangepast op basis van de ervaringen van pensioenfondsen die op 1 januari 2026 zijn overgestapt op een solidaire of flexibele premieregeling.

Over welke toelichting gaat het?

Het gaat om twee soorten toelichtingen:

1. Uitleg van het verschil tussen de bedragen in de huidige/oude en de nieuwe pensioenregeling.²
Deze uitleg staat in de eerste en de tweede berekening. Verschillen ontstaan doordat:
 - a. de pensioenregelingen verschillen,
 - b. de berekeningsmethode voor bepaalde bedragen (mogelijk) verschilt en
 - c. bij invaren het fondsvermogen wordt/is verdeeld.
2. Toelichting op het verschil tussen de bedragen in de eerste en de tweede berekening.³
Deze toelichting staat (uiteraard) alleen in de tweede berekening.
Verschillen ontstaan doordat in de tweede berekening gerekend wordt met een andere dekkingsgraad. Daardoor is het fondsvermogen waarmee gerekend wordt hoger of lager dan het fondsvermogen waarmee gerekend is in de eerste berekening en wordt het fondsvermogen mogelijk op een andere manier verdeeld. Verder kan het gebruik van een andere (recentere) scenario-set en/of wijziging van de levensverwachting van de fondspopulatie voor verschillen zorgen. Ook kan na de peildatum voor de eerste berekening de privé of werksituatie van de ontvanger zijn veranderd.

¹ De AFM spreekt over prognose transitieoverzicht en definitief transitieoverzicht.

² artikel 46a, lid g BUP: "... een uitleg over verschillen in bedragen voor en na de peildatum"

³ artikel 150j, lid 3 Pw: "..., waarbij de pensioenuitvoerder de verschillen tussen de prognose en de vastgestelde informatie toelicht."

Waar staat de toelichting?

De toelichting kan direct bij elk bedrag staan of als één samenhangende tekst getoond worden. Een toelichting die bij elk bedrag staat, betekent dat bepaalde elementen herhaald zullen worden, zodat elke afzonderlijke tekst begrijpelijk en zelfstandig leesbaar is. Bij één samenhangende tekst raden wij aan de tekst voor verschillende doelgroepen het resultaat beoordeelt op samenhang en begrijpelijkheid.

Geen 'maatwerk', wel persoonlijk

In dit document beschrijven we een aanpak voor het opstellen van een uitleg die aansluit bij de bedragen die een deelnemer ziet. De uitleg verklaart de aard van het verschil (is een bedrag hoger of lager) en niet het precieze verschil. De uitleg kan ook een toelichting op de omvang van een verschil bevatten als het verschil (erg) groot is.

De aanpak maakt het mogelijk dat teksten voorbereid kunnen worden, vóór de bedragen en verschillen bekend zijn. Wel moeten (mogelijke) factoren bekend zijn die voor een verschil kunnen zorgen. Een pensioenfonds kan met deze aanpak teksten opstellen die betekenisvol zijn, zonder dat voor elke deelnemer apart en op maat een uitleg moet worden opgesteld.

Leeswijzer

In Deel A (eerste berekening) en Deel B (tweede berekening) beschrijven we een aanpak voor het opstellen van een toelichting die voor de deelnemer zoveel mogelijk de verschillen verklaart. In Deel C staan voorbeeldteksten die opgesteld zijn in lijn met deze aanpak. Een pensioenfonds kan deze teksten als basis gebruiken en naar eigen inzicht aanpassen, zodat ze aansluiten bij de verschillende doelgroepen en de factoren die zorgen voor verschillen.

Deel A - Stappen voor de eerste berekening

Hierna staat een aanpak beschreven voor het opstellen van een toelichting die zoveel mogelijk de verschillen verklaart tussen de huidige/oude en de nieuwe pensioenregeling. De voorbeelden bij de stappen zijn van toepassing voor een actieve deelnemer. Uiteraard kan de aanpak ook gevolgd worden voor andere doelgroepen.

Stap 1: Bepaal per pensioensoort welk bedrag toegelicht wordt

Bedenk per doelgroep en per pensioensoort of het verschil tussen de getoonde bedragen toegelicht moet en kan worden.

Bij een actieve deelnemer kunnen bijvoorbeeld de volgende bedragen toegelicht worden:

- Het nominaal opgebouwde pensioen
- Het nominaal te verwachten pensioen
- Het reëel te verwachten pensioen (middelste scenario)
- Het reële pensioen in het optimistische scenario
- Het reële pensioen in het pessimistische scenario
- Het nabestaandenpensioen bij overlijden voor pensioneren
- Het pensioen 10 jaar na ingang

Stap 2: Breng alle factoren in kaart die voor een verschil kunnen zorgen.

Een verschil tussen de bedragen kan verschillende oorzaken hebben. We noemen deze oorzaken hierna 'factoren'. Ga na welke factoren voor een verschil kunnen zorgen bij een bepaalde doelgroep. Ga ook na of deze factor altijd voor een verschil zorgt of alleen in bepaalde situatie. Bekijk tot slot wanneer het verschil positief en/of wanneer het negatief is.

Hierna volgt een opsomming van mogelijke factoren. Bij de opsomming kijken we naar de onderliggende principes van een uitkeringsovereenkomst en een premieregeling. Sommige factoren hebben meerdere effecten. Denk aan 'de verdeling van het fondsvermogen'. Een aanbeveling is de verschillende effecten zoveel als mogelijk apart te benoemen en te duiden als een op zichzelf staand effect. Op deze wijze kan de set teksten zo passend mogelijk worden gemaakt. Bij wie en wanneer treedt een bepaald effect op?

Factoren die van toepassing kunnen zijn bij een actieve deelnemer:

a. **De verdeling van het fondsvermogen: afhankelijk van de dekkingsgraad krijgt de deelnemer extra kapitaal voor pensioen**

Als de transitie samengaat met 'invaren', wordt bij de transitie het fondsvermogen verdeeld. Eerst wordt vermogen 'gereserveerd' met een omvang van de waarde van de in te varen pensioenaanspraken en -rechten, om te voldoen aan het minimaal vereist vermogen, inclusief het vullen van de operationele reserves. Daardoor wordt zichtbaar of er (naar verwachting) 'geld over' of 'geld tekort' is. Is er 'geld over'? Dan wordt dit verdeeld volgens de afspraken die zijn vastgelegd in het transitieplan. Dit geld wordt bijvoorbeeld gebruikt voor het vullen van de solidariteitsreserve en voor de compensatie van de afschaffen van de doorsneesystematiek.

Als de deelnemer (naar verwachting) start met een kapitaal dat hoger is dan de waarde van het opgebouwde pensioen in de huidige regeling, valt ook het 'opgebouwde pensioen' en het verwachte pensioen in de nieuwe regeling hoger uit.

Andersom kan ook: als er na aftrek van de verplichte reserveringen een tekort is, wordt dit zichtbaar. In dat geval is het kapitaal waarmee een deelnemer start in de nieuwe pensioenregeling naar verwachting lager dan de waarde van het opgebouwde pensioen en valt mogelijk ook het verwachte pensioen lager uit.

b. Compensatie voor het afschaffen van de doorsneesystematiek

Een kenmerk van de nieuwe pensioenregeling is dat deze geen doorsneesystematiek heeft. Daardoor is de toekomstige opbouw voor bepaalde leeftijdsgroepen in beginsel lager dan in de huidige/oude pensioenregeling. Mogelijk wordt dit gecompenseerd en ontvangt een deel van de actieve deelnemers (of alle actieve deelnemers) een compensatie.

Als de compensatie wordt betaald uit het fondsvermogen, dan wordt de compensatie afhankelijk van de dekkingsgraad vaak direct toegekend bij de overstap op de nieuwe regeling. Het is ook mogelijk dat de compensatie gespreid over meerdere jaren (maximaal 10 jaar) wordt toegekend, gefinancierd uit het fondsvermogen of via de inleg van compensatiepremies. Een combinatie van deze varianten is ook mogelijk.

Wordt de compensatie volledig betaald uit de toekomstige extra inleg, dan is de compensatie niet zichtbaar in het opgebouwde pensioen, maar wel in het te verwachten pensioen.

Wettelijk is voorgeschreven dat een toelichting wordt gegeven op het feit of sprake is van compensatie en de wijze van financiering. Hierbij kan verwezen worden naar aanvullende informatie over de compensatieregeling, bijvoorbeeld op de website.

c. Verhogingen zijn/waren begrensd

Voor de huidige/oude pensioenregeling geldt dat de toeslagen maximaal de daadwerkelijke loon- of prijsontwikkeling mag zijn (ook wel 'genoeg is genoeg'). Voor de nieuwe pensioenregeling geldt geen maximum voor het toedelen van rendementen aan het vermogen/kapitaal voor pensioen. De opbrengst van de beleggingen wordt in de nieuwe regeling sneller (direct of gespreid) verdeeld.

d. Reserve om tegenvallers op te vangen

Voor de huidige/oude pensioenregeling geldt/gold dat pensioenfondsen verplicht een reserve moeten/moesten aanhouden om tegenvallende rendementen op te vangen. In de nieuwe regeling wordt de opbrengst van de beleggingen (direct of gespreid) verdeeld, ook negatieve opbrengst. Er gaat minder geld naar een reserve. Daardoor kunnen tegenvallers niet of minder worden opgevangen met middelen uit een reserve en is het bedrag in het pessimistische scenario van de nieuwe pensioenregeling doorgaans lager dan de huidige/oude pensioenregeling.

e. Ander beleggingsbeleid: meer of minder risico

Mogelijk belegt het pensioenfonds als de nieuwe pensioenregeling gestart is op een andere manier. Als dit past bij de risicohouding mag een pensioenfonds bijvoorbeeld meer risico's nemen. Daardoor kan het verwachte pensioen en het pensioen in het optimistische scenario hoger zijn. Het pensioen als het tegenzit is dan meestal ook (veel) lager. Uiteraard zijn de toedelingsregels van het pensioenfonds van invloed op de uitkomsten.

f. Premie is hoger of lager

De premie die beschikbaar is voor het pensioen kan in de nieuwe pensioenregeling lager of hoger zijn dan in de huidige/oude pensioenregeling. In combinatie met

andere afspraken en het beleid van het pensioenfonds levert dit lagere of hogere uitkomsten op. Deze factor is niet relevant als een lagere of hogere premie in de nieuwe pensioenregeling naar verwachting eenzelfde uitkomst oplevert als de huidige/oude pensioenregeling.

g. Nieuwe regels nabestaandenpensioen voor pensioneren

Het partnerpensioen bij overlijden voor pensioneren is in de nieuwe pensioenregeling volledig op risicobasis. De hoogte van het verzekerde pensioen kan anders zijn dan het bedrag waar een deelnemer in de huidige/oude regeling op mag rekenen. Verder kan er een 'dubbel' nabestaandenpensioen in de nieuwe regeling zijn, in verband met de eerbiedigende werking van het opgebouwde nabestaandenpensioen in de huidige/oude regeling.

In de praktijk kan de ene factor leiden tot een hoger pensioen en een andere factor tot een lager pensioen. Deze tegenstelde effecten leiden per saldo tot een hoger of lager bedrag.

Stap 3: Selecteer de factoren voor de uitleg

Bepaal per bedrag dat toegelicht wordt welke factoren (bij iedereen of sommigen) betekenisvol en bruikbaar zijn voor een uitleg van het verschil (zowel positief als negatief).

Start met de mogelijke uitkomsten

Wat zorgt ervoor dat een bedrag hoger kan uitvallen en wat veroorzaakt een lager bedrag? Ga dit voor zover mogelijk na voor alle mogelijke situaties en kenmerken van deelnemers.

Is de economische situatie op het moment van de peildatum bekend als de teksten worden opgesteld? Dan maakt dit het opstellen van mogelijke factoren flink eenvoudiger: er hoeft dan alleen te worden nagegaan wat zorgt voor verschillende uitkomsten bij verschillende groepen deelnemers.

Focus op de factoren die zorgen voor de uitkomst (een hoger of lager bedrag)

Het is mogelijk dat factoren een tegengesteld effect hebben. Benoem in dat geval in principe alleen de factoren die zorgen voor het hogere of lagere bedrag. Deze zijn immers dominant.

Stel dat factoren elkaar per saldo opheffen en wijzigt een bedrag (nagenoeg) niet, dan het is te overwegen géén uitleg te geven. Voor een deelnemers is er immers weinig veranderd. Een optie is bijvoorbeeld pas een toelichting te geven als een bedrag 5% of meer hoger uitvalt. En een lager bedrag altijd toe te lichten.

Mochten deelnemers zich erg bewust zijn van een factor die een tegengesteld effect heeft (denk aan een hoge rendementen op de beleggingen, terwijl de uitkomst van een berekening in de nieuwe regeling toch lager is), dan kan het een overweging zijn deze factor toch te noemen.

Aandachtspunten bij de factoren die voor een verschil (kunnen) zorgen

Bij het analyseren en selecteren van de factoren voor de uitleg, kan gekeken worden naar de volgende aspecten:

- Verklaart de factor een relevant deel van het verschil? Factoren die voor een heel klein verschil zorgen hoeven mogelijk niet te worden meegenomen in de uitleg.
- Is de invloed van de factor goed uit te leggen? Of is de uitleg beter te begrijpen met een algemene tekst, die niet inzoomt op die specifieke factor?
- Kan de factor gebruikt worden in een tekst die conditioneel getoond wordt? Zo nee, dan kan de factor misschien beter verwerkt worden in een algemene tekst. Denk aan het effect

van een andere rekenset voor de URM. Het effect van een andere rekenset kan dusdanig complex zijn, dat dit effect soms alleen generiek te benoemen is.

Belangrijk is dat een factor niet in detail hoeft te worden uitgelegd. In de berekening mag het effect van de factor zo worden uitgelegd dat het voor de lezer begrijpelijk is. Voor meer detailinformatie mag verwezen worden naar een uitleg op de website van het fonds.

Het is niet per se nodig om het verschil in bandbreedte bij de URM uit te leggen

In de voorbeeldteksten in dit document zijn we uitgegaan van een uitleg die vooral het verschil verklaart in de hoogte van één bedrag en niet het verschil in de bandbreedte tussen twee bedragen in de twee pensioenregelingen. De achterliggende gedachte is dat een deelnemer niet kan acteren op een bandbreedte tussen twee bedragen. Een toelichting op de afzonderlijke bedragen is naar verwachting het meest betekenisvol. Uiteraard kan benoemd worden dát de bandbreedte groter is.

Stap 4: Schrijf teksten voor de verschillende scenario's.

Ontwikkel teksten voor alle mogelijke situaties. Ga ervan uit dat een bepaalde tekst alleen getoond wordt als het bedrag daadwerkelijk hoger of lager is. Zo sluit de uitleg altijd aan bij wat iemand ziet.

Verklaar de uitkomst (een hoger of lager bedrag) met de factoren die voor het verschil zorgen. Dit kan betekenen dat er meerdere teksten worden ontwikkeld voor de situatie dat een bepaald bedrag hoger is. En ook meerdere teksten voor de situatie dat een bepaald bedrag lager is. De oorzaak van een verschil (dus de factoren die van toepassing zijn en het effect van deze factoren) kan namelijk afhangen van kenmerken van een deelnemer. Het werken met 'condities' maakt het mogelijk de juiste teksten te tonen.

Conditioneel betekent 'als voldaan wordt aan een bepaalde voorwaarde'

Een tekst die conditioneel getoond wordt, wordt alleen getoond als op individueel niveau wordt voldaan aan een bepaalde voorwaarde of een combinatie van voorwaarden.

Een conditie heeft altijd te maken met het verschil ([Bedrag is hoger] of [Bedrag is lager]). Daarnaast kan een kenmerk van een deelnemer een onderdeel van de conditie zijn.

Een voorbeeld:

Stel dat de oude pensioenregeling al een verzekerd partnerpensioen kende en in de nieuwe pensioenregeling anders wordt berekend. Het knippunt voor een hoger of lager partnerpensioen hangt af van het aantal jaren opbouw dat de deelnemer nog tot pensioendatum heeft. Verder heeft een deel van de deelnemers een opgebouwd partnerpensioen, waarvoor eerbiedigende werking geldt. Het pensioenfonds stelt drie teksten op, die conditioneel getoond worden:

Tekst 1: Conditie: 'PP nieuw is hoger'

Tekst 2: Conditie: 'PP nieuw is hoger' EN 'Opgebouwd PP'

Tekst 3: Conditie: PP nieuw is lager

Tekst 4: Conditie: PP nieuw is lager' EN 'Opgebouwd PP'

Het werken met condities en segmenteren

Het verschil tussen segmenteren en het werken met conditionele teksten lijkt subtiel. Toch is er een wezenlijk verschil: Bij segmenten deel je de deelnemers vooraf in groepen in, op basis van kenmerken waarvan je verwacht dat deze relevant zijn. Per segment wordt

een tekst gemaakt. Iedereen in het segment krijgt deze tekst, ongeacht de daadwerkelijke uitkomst. De tekst moet zo breed zijn dat deze voor iedereen klopt.

Segmenteren lijkt op maatwerk, omdat je verschillende teksten maakt. Maar het is eigenlijk maatwerk op groepsniveau — je past de boodschap aan op een gemiddelde situatie binnen een segment, niet op de individuele situatie.

Conditionele teksten worden opgesteld op basis van de uitkomst die een individuele deelnemer ziet (aard en grootte van het verschil). De uitleg sluit vervolgens aan bij de kenmerken van deze deelnemer. Conditionele teksten kunnen worden opgesteld, zonder de aard en de grootte van het verschil op deelnemersniveau al bekend is, mits bekend is welke factoren voor welke verschillen gaan zorgen.

Soms zal het niet eens nodig zijn om een kenmerk te gebruiken, omdat – zoals in het eerdere voorbeeld – uitgegaan mag worden dat altijd een bepaald kenmerk van toepassing is bij een bepaalde uitkomst. Is het verzekerd partnerpensioen lager? Dan kan in de uitleg ervan worden uitgegaan dat deze deelnemer nog een flink aantal jaren opbouw voor de boeg heeft.

Er zijn situaties waarin segmenteren een praktische keuze is, bijvoorbeeld:

- Als de regeling voor een bepaalde groep structureel anders is.
- Als een conditie en een segment samenvallen.
- Als de beschikbaarheid van dataelementen onvoldoende is voor condities.

Stap 5: Verfijn de condities en uitleg

In sommige situaties is géén uitleg wenselijk. Denk aan de situatie dat een verschil heel klein is. En soms is misschien juist extra uitleg nodig. Denk aan de situatie dat een verschil erg groot is.

Het is bijvoorbeeld denkbaar dat een verschil alleen toegelicht wordt als het verschil 5% of meer van het bedrag in de huidige/oude pensioenregeling is. Wat passende grenzen zijn voor het wel of niet tonen van een tekst of een extra tekst (als een verschil groter is dan een bepaald percentage) kan besproken worden met de pensioenuitvoeringsorganisatie. De grenzen kunnen bijvoorbeeld gekozen worden op basis van het profiel van de ontvanger en de verwachte impact van het verschil.

Beschrijf verschillen in de regelingen die niet zorgen voor verschillen in bedragen elders in de berekening. Niet bij de uitleg van de verschillen.

Is er een verschil tussen de regelingen, dat niet leidt tot een (substantieel) verschil in de bedragen? Dan is het advies dit verschil niet te verwerken in de uitleg die we in dit document beschrijven. Uiteraard kan dit verschil wel elders in de berekening worden beschreven. Denk aan het vervallen van een overgangsregeling.

Stap 6: Toets het resultaat

Ga na of de set teksten in alle situaties tot een begrijpelijke en passende uitleg leidt. Wordt de tekst als één samenhangende uitleg aangeboden? Selecteer dan verschillende maatmensen, met uiteenlopende kenmerken en (verwachte) uitkomsten van de berekening. Zet alle tekstblokken die voor deze maatmensen gebruikt zouden worden onder elkaar. Beoordeel of de teksten goed aansluiten, logisch en begrijpelijk zijn.

Deel B - Stappen voor de tweede berekening

Een aanpak om de verschillen in de tweede berekening toe te lichten is kan grotendeels hetzelfde zijn als voor de eerste berekening, beschreven in bijlage A, met de volgende extra's.

Extra factoren bij stap 2:

De uitleg van het verschil tussen de tweede berekening en de eerste berekening

Ons advies is in algemene zin een uitleg te geven van de hogere of lagere waarde van de beleggingen en de hogere of lagere rente plus het effect op het pensioen. Dit is voor een deelnemer het meest begrijpelijk en relevant. Factoren die uitgelegd kunnen worden zijn:

h. Gewijzigde financiële positie van het pensioenfonds

Het advies is de uitleg niet enkel te baseren op 'de dekkingsgraad', maar de onderliggende factoren die zorgen voor een andere dekkingsgraad te benoemen:

1. Andere waarde beleggingen op transitiedatum dan op peildatum eerste berekening. Daardoor wordt een hoger of lager bedrag verdeeld. Mogelijk wordt het fondsvermogen ook op een andere manier verdeeld bij een andere dekkingsgraad.
2. Andere rentestand, die zorgt voor een andere waardering van de huidige aanspraken of rechten en mogelijk voor een aanpassing in de verleende compensatie.
3. Andere rentestand, die zorgt voor andere verwachte toekomstige rendementen en daarmee voor andere verwachte pensioenen in de huidige/oude en de nieuwe pensioenregeling.

i. Wijzigingen in de persoonlijke situatie

Veranderingen in de privé- of werksituatie tussen de peildatum voor de eerste berekening en de transitiedatum (= peildatum voor de tweede berekening). Denk aan meer of minder gaan werken, uit dienst en een scheiding. Belangrijk is na te gaan welke wijzigingen relevant zijn en verwerkt kunnen worden in de uitleg.

Mogelijk heeft de deelnemer geen eerste berekening ontvangen (in verband met in diensttreden ná de peildatum voor de eerste berekening) of is de deelnemer met pensioen gegaan. In dat geval wordt idealiter opgenomen dat er eerder geen of een heel andere berekening is verstrekt. Het is dan niet mogelijk alle verschillen toe te lichten.

j. Andere economische verwachtingen volgend uit de scenarioset van DNB

Bij de tweede berekening wordt waarschijnlijk een andere economische scenarioset van DNB gebruikt dan bij de eerste berekening, omdat de peildatum voor deze berekening verschilt. Dit zorgt voor verschillen in de uitkomsten.

Deze factor kan worden verwerkt in de uitleg en dat is aan te bevelen als verschillen substantieel zijn. Het is voor deelnemers te complex om in te gaan op de verschillende effecten door de verandering in verwachte rendementen en rente-ontwikkeling, ook omdat het effect van persoon tot persoon (en binnen leeftijds-cohorten) kan verschillen (in omvang en teken +/-). In dat geval volstaat een zin als *'We moeten in deze berekening rekenen met andere verwachtingen voor de toekomst dan in de eerdere berekening die we voor u hebben gemaakt. Dat zorgt ook voor een verschil.'*

Een mogelijke aanpak voor de uitleg van het verschil met de eerste berekening:

- Leg uit dat de waarde van de beleggingen en/of de rente hoger of lager is ten opzichte van de eerste berekening.
- Leg uit dat er meer of minder geld verdeeld kon worden.
- Leg uit dat er meer of minder geld nodig is voor hetzelfde pensioen (effect rente).
- Leg uit dat het startkapitaal daardoor hoger of lager was dan eerder ingeschat (NB: het startkapitaal hoeft niet getoond te worden in de eerste berekening).
- Leg niet uit hoe anders het fondsvermogen is verdeeld. De reden hiervoor is dat de uitleg anders veel tekst bevat die de afwijking ten opzichte van een aanname verklaart. Terwijl vooral de daadwerkelijke verdeling ertoe doet. Een uitzondering is de compensatie: werd er in de eerste berekening rekening gehouden met een compensatie en is dat in de tweede berekening niet zo of andersom? Dan kan dit toegelicht worden. Belangrijk is weer dat dit op individueel niveau gebeurt: is bekend of iemand in de eerste berekening (naar verwachting) wel of géén compensatie kreeg en is dat in de tweede berekening anders? Vermijd een algemene uitleg van het wel of niet toekennen van een compensatie.
- Daarnaast kan een verandering in de privé of werksituatie voor een hoger of lager verwacht pensioen zorgen. Denk aan factoren als parttime gaan werken na de eerste berekening, gescheiden zijn na de peildatum voor de eerste berekening. Benoem deze verandering als het mogelijk is zo concreet mogelijk en leg uit welk gevolg de verandering heeft voor het pensioen. Vermijd daarbij de formulering '... heeft gevolgen voor', omdat deze tekst weinig betekenis heeft voor iemand.

Deel C - Voorbeeldteksten

Het voorbeeld hierna is een voorbeeld voor een uitleg die één geheel vormt. We hebben voor deze opzet gekozen, om te laten zien hoe één samenhangende tekst conditioneel opgesteld kan worden, waarbij een combinatie van (relevante) factoren wordt toegelicht.

We beginnen de tekst met constatering dat een bedrag hoger of lager is. Daarna volgen de factoren plus de uitleg. En tot slot nog een keer de conclusie dat door het totale effect van deze factoren het bedrag hoger of lager is geworden. Het totale effect kan altijd worden geduid, ook als er tegengestelde effecten zijn, en is onderdeel van de conditie.

De toelichting is een voorbeeldtekst, die op hoofdlijnen de verschillen tussen 'oud' en 'nieuw' beschrijft. Alle condities en effecten dienen als voorbeeld. De tekst moet uiteraard nog aangepast worden aan huidige pensioenregeling, de nieuwe pensioenregeling en de afspraken over de verdeling van het fondsvermogen in het transitieplan. Daarnaast moet de tekst aansluiten bij de effecten van de verschillende factoren die een rol spelen op het pensioen.

Voorbeeld eerste berekening

Eerste berekening (verschillen huidige en nieuwe pensioenregeling)		
Factor	Conditie	Uitleg: voorbeeldtekst
Algemeen Inleiding	Bedrag verwacht pensioen in de nieuwe regeling is [hoger]/[lager]	Waarvoor is uw pensioen in de nieuwe regeling [hoger][lager]? In de nieuwe regeling krijgt iedereen een kapitaal voor pensioen. Bij de start van de nieuwe regeling verdelen we het totale vermogen dat we op dat moment beheren over iedereen met een pensioen bij [...].
Verhouding belegd vermogen en verplichtingen	Dekkingsgraad is > 102%	Zoals het er nu naar uit ziet, krijgt u in ieder geval de waarde van het pensioen dat u tot [transitiedatum] opbouwt. Als de financiële situatie op [transitiedatum] hetzelfde is als op [peildatum eerste berekening] hebben we geld over. U krijgt dan extra kapitaal voor uw pensioen.
Verhouding belegd vermogen en verplichtingen	Dekkingsgraad is < 102% + verwacht pensioen is lager	Op [peildatum] had het pensioenfonds een tekort. Er was toen niet genoeg geld om alle pensioenen die we nu en in de toekomst moeten betalen uit te kunnen keren.

Eerste berekening (verschillen huidige en nieuwe pensioenregeling)		
Factor	Conditie	Uitleg: voorbeeldtekst
		Als de financiële situatie op [transitiedatum] hetzelfde is als op [peildatum eerste berekening], is het kapitaal waarmee u start [iets] lager dan de waarde van het pensioen dat u op [transitiedatum] heeft opgebouwd.
Premie	Hoger premie hoger verwacht pensioen Lagere premie + lager verwacht pensioen	[Hogere][Lagere] inleg U legt samen met uw werkgever geld in voor uw pensioen. Het bedrag dat u inlegt is in de nieuwe regeling hoger/lager. NB: noem de hogere of lagere premie alleen als het een factor is die een hoger of lager pensioen verklaart.
Compensatie	Deelnemer komt (naar verwachting) in aanmerking voor een compensatie	Zoals het er nu naar uitziet krijgt u een compensatie Omdat u mogelijk een nadeel heeft van de overstap naar de nieuwe regeling, krijgt u naar verwachting een compensatie. Dit is extra geld voor uw pensioen. Of u daadwerkelijk een compensatie krijgt, hangt af van de financiële situatie op [transitiedatum].
Niet verleende indexaties in het verleden	Deelnemer komt (naar verwachting) in aanmerking voor een inhaalindexatie + Verwacht pensioen is hoger	Zoals het er nu naar uitziet kunnen we gemiste verhogingen (voor een deel) goed maken We hebben in het verleden de pensioenen niet altijd kunnen verhogen. We hebben in deze berekening het kapitaal voor uw pensioen extra verhoogd. Pas op [transitiedatum] weten we zeker of we de gemiste verhogingen (voor een deel) goed kunnen maken.
Geen maximale verhoging meer	Pensioen in optimistisch scenario is meer dan factor x hoger	Uw pensioen kan flink groeien als het goed gaat In de nieuwe regeling is het pensioen dat u kunt opbouwen niet (wettelijk) begrensd. In de huidige regeling is dat nog wel zo.
Geen maximale verhoging meer	Pensioen in optimistisch scenario is meer	Houd er rekening mee dat de kans erg klein is dat u dit bedrag krijgt. Het is de uitkomst als de

Eerste berekening (verschillen huidige en nieuwe pensioenregeling)		
Factor	Conditie	Uitleg: voorbeeldtekst
	dan factor X hoger	beleggingen lange tijd uitzonderlijk veel opleveren en de rente hoog is. De uitleg + de uitleg in de rij hierboven kan ook gebruikt worden om het bedrag toe te lichten in de berekening zelf. Het is een optie om de uitleg direct bij de navigatie-metafoor te tonen.
Eventueel koppelen aan leeftijd: Geen maximale verhoging meer + lange horizon (NB: als het optimistische scenario veel hoger is dan het middelste scenario + de deelnemer ouder is, kan alleen de tekst in de rij hierboven volstaan.	Pensioen in optimistisch scenario is meer dan factor X hoger en Leeftijd < [..]	In uw geval is dat – zoals het er nu naar uitziet - extra gunstig, omdat u nog een flink aantal jaren opbouw voor de boeg heeft. De verwachting is we vaker winst dan verlies maken op de beleggingen. Houd er rekening mee dat de kans erg klein is dat u dit bedrag krijgt. Het is de uitkomst als de beleggingen lange tijd uitzonderlijk veel opleveren en de rente hoog is
CONCLUSIE		
	Pensioen mediaan is hoger.	Al met al valt uw verwachte pensioen zoals het er nu naar uitziet in de nieuwe regeling hoger uit.
	Pensioen mediaan is lager.	Al met al valt uw verwachte pensioen [en het pensioen als het heel erg meezit] zoals het er nu naar uitziet in de nieuwe regeling lager uit.
Pensioen zonder koopkracht		
Rekenmethodiek nominaal pensioen in premiereregeling anders dan in uitkeringsovereenkomst	Nominaal bedrag is hoger Evt check: Nominaal + reëel bedrag is hoger	Andere manier van rekenen Het pensioen 'zonder koopkracht', dus het bedrag dat u naar verwachting (bruto) krijgt, is in de nieuwe regeling [ook][veel] hoger. Dat komt doordat we in de nieuwe pensioenregeling rekening houden met de verwachte opbrengst van de beleggingen. [Eventueel: In de huidige pensioenregeling tellen we alleen de verwachte rente mee.] We tonen hier het bruto bedrag. De belasting gaat hier nog vanaf.

Eerste berekening (verschillen huidige en nieuwe pensioenregeling)		
Factor	Conditie	Uitleg: voorbeeldtekst
Pessimistisch scenario		
Geen reserve meer, resultaat beleggingen werkt direct door	Laagste bedrag is lager	De opbrengst van de beleggingen verdelen we direct. Dat gaat niet alleen om de winst, maar ook om de verliezen. Het bedrag als het heel erg tegenzit, is daardoor lager in de nieuwe regeling.
Partnerpensioen		
Eerbiedigende werking	PP in nieuwe regeling is hoger + PP opgebouwd in huidige regeling	Hoger partnerpensioen In de nieuwe regeling is de hoogte van de uitkering voor uw partner als u overlijdt voor u met pensioen bent gebaseerd op uw salaris. Het partnerpensioen dat u in de huidige regeling heeft opgebouwd blijft staan en tellen we op bij het partnerpensioen in de nieuwe pensioenregeling. Daardoor is het bedrag voor uw partner in de nieuwe regeling hoger.
Hoger PP verzekerd	PP is in nieuwe regeling hoger	Hoger partnerpensioen In de nieuwe regeling is het bedrag dat verzekerd is voor uw partner een hoger bedrag dan het bedrag dat uw partner in de huidige regeling krijgt als u overlijdt.
Lager PP verzekerd	PP is in nieuwe regeling lager	Lager partnerpensioen In de nieuwe regeling is het bedrag dat verzekerd is voor uw partner een lager bedrag dan het bedrag dat uw partner in de huidige regeling krijgt als u overlijdt.
Afsluiter		
		Meer weten over de verschillen? Een uitgebreide uitleg van de verschillen tussen de huidige regeling en de nieuwe regeling staat op [url].
	[geen recht op compensatie]	Een deel van het fondsvermogen [is][wordt] gebruikt om degenen die naar verwachting een nadeel hebben van de overstap naar de nieuwe pensioenregeling te compenseren. [Zoals het er nu naar uitziet krijgt u geen compensatie] [U komt niet in aanmerking voor een compensatie]. U leest op onze website meer over

Eerste berekening (verschillen huidige en nieuwe pensioenregeling)		
Factor	Conditie	Uitleg: voorbeeldtekst
		de precieze verdeling van het fondsvermogen en welk deel gebruikt wordt voor de compensatie. U leest daar ook wie in aanmerking komt voor een compensatie en waarom deze groep een compensatie krijgt als het mogelijk is.

Voorbeeld tweede berekening

Tweede berekening – deel 1 (verschillen oude en nieuwe pensioenregeling)		
Factor	Conditie	Uitleg: voorbeeldtekst
Algemeen Inleiding	Bedrag verwacht pensioen in de nieuwe pensioenregeling is [hoger]/[lager]	Waarvoor is uw pensioen in de nieuwe regeling [hoger]/[lager]? Bij de start van de nieuwe regeling hebben we het totale vermogen dat we op [transitiedatum] beheerden verdeeld over iedereen met een pensioen bij [...]. Het deel dat u ontvangen heeft, is het kapitaal waarmee u bent gestart in de nieuwe regeling.
Verhouding belegd vermogen en verplichtingen	Dekkingsgraad op transitiedatum was > 102% + verwacht pensioen is hoger	De basis voor uw startkapitaal was de waarde van het pensioen dat u op [transitiedatum] had opgebouwd. We hadden op dat moment een reserve. Dat wil zeggen dat we meer geld in kas hadden dan nodig om alle pensioenen (op dat moment en in de toekomst) te kunnen betalen. Ook die reserve hebben we verdeeld volgens de afspraken die de sociale partners hadden gemaakt. Hierdoor is er extra geld naar het kapitaal voor uw pensioen gegaan.
Verhouding belegd vermogen en verplichtingen	Dekkingsgraad op transitiedatum was < 102% en verwacht pensioen is lager	Op [transitiedatum] had het pensioenfonds een tekort. Er was op dat moment niet genoeg geld om iedereen het pensioen dat hij of zij had opgebouwd uit te kunnen betalen. Het kapitaal waarmee u bent gestart is daardoor [iets] lager dan de waarde

Tweede berekening – deel 1 (verschillen oude en nieuwe pensioenregeling)		
Factor	Conditie	Uitleg: voorbeeldtekst
		van het pensioen dat u op [transitiedatum] had opgebouwd. Afhankelijk van dekkingsgraad evt. duiden wat dit zou betekenen in de oude regeling.
Premie	Hoger premie + hoger verwacht pensioen Lagere premie + lager verwacht pensioen	[Hogere][Lagere] inleg U legt samen met uw werkgever geld in voor uw pensioen. Het bedrag dat u inlegt is in de nieuwe regeling [hoger]/[lager].
Compensatie	Deelnemer komt in aanmerking voor een compensatie + Compensatie bij transitie	U heeft een compensatie ontvangen Omdat u naar verwachting een nadeel heeft van de overstap naar de nieuwe regeling, heeft u een compensatie ontvangen. Dit is extra geld voor uw pensioen.
Compensatie	Deelnemer komt in aanmerking voor een compensatie + compensatie in de toekomst	U krijgt een compensatie Omdat u naar verwachting een nadeel heeft van de overstap naar de nieuwe regeling, [heeft u een compensatie ontvangen en krijgt u in de toekomst ook nog een compensatie] [krijgt u de komende jaren een compensatie]. Dit is extra geld voor uw pensioen.
Gemiste indexatie in het verleden	Deelnemer komt in aanmerking voor een inhaalindexatie + Verwacht pensioen is hoger	We hebben gemiste verhogingen [voor een deel] goedge maakt We hebben in het verleden de pensioenen niet altijd kunnen verhogen. We hebben het kapitaal voor uw pensioen [extra] verhoogd, als vergoeding voor [een] [meerdere] gemiste verhoging[en] in het verleden.
Geen maximale verhoging meer	Pensioen in optimistisch scenario is meer dan factor x hoger.	Uw pensioen kan flink groeien als het goed gaat In de nieuwe regeling is het pensioen dat u kunt opbouwen niet begrensd (wettelijk). In de oude regeling was dat wel zo. Houd er wel rekening mee dat de kans erg klein is dat u dit bedrag krijgt. Het

Tweede berekening – deel 1 (verschillen oude en nieuwe pensioenregeling)		
Factor	Conditie	Uitleg: voorbeeldtekst
		is de uitkomst als de beleggingen lange tijd uitzonderlijk veel opleveren en de rente hoog is. Deze uitleg + de uitleg in de rij hierboven kan ook gebruikt worden om het bedrag toe te lichten in de berekening zelf. Het is een optie om de uitleg direct bij de navigatiemetafoor te tonen.
Eventueel koppelen aan leeftijd: Geen maximale verhoging meer + lange horizon (NB: als het optimistische scenario veel hoger is dan het middelste scenario + de deelnemer ouder is, kan alleen de tekst in de rij hierboven volstaan.	Pensioen in optimistisch scenario is meer dan factor x hoger en Leeftijd < [..]	In uw geval is dat – zoals het er nu naar uitziet - extra gunstig, omdat u nog een flink aantal jaren opbouw voor de boeg heeft. De verwachting is dat we vaker winst dan verlies maken op de beleggingen. Houd er rekening mee dat de kans erg klein is dat u dit bedrag krijgt. Het is de uitkomst als de beleggingen lange tijd uitzonderlijk veel opleveren en de rente hoog is.
CONCLUSIE		
	Pensioen mediaan is hoger.	Al met al valt uw verwachte pensioen zoals het er nu naar uitziet in de nieuwe regeling hoger uit.
	Pensioen mediaan is lager.	Al met al valt uw verwachte pensioen zoals het er nu naar uitziet in de nieuwe regeling lager uit.
Pensioen zonder koopkracht		
Rekenmethodiek nominaal pensioen in premieregeling anders dan in uitkeringsovereenkomst	Nominaal bedrag is hoger Evt check: Nominaal + reëel bedrag is hoger	Andere manier van rekenen Het pensioen 'zonder koopkracht', dus het bedrag dat u naar verwachting op uw rekening krijgt, is in de nieuwe regeling [ook][veel] hoger. Dat komt doordat we in de nieuwe pensioenregeling rekening houden met de verwachte opbrengst van de beleggingen. In de oude pensioenregeling telden we alleen de verwachte rente mee.

Tweede berekening – deel 1 (verschillen oude en nieuwe pensioenregeling)		
Factor	Conditie	Uitleg: voorbeeldtekst
Pessimistisch scenario		
Geen reserve meer, resultaat beleggingen werkt direct door	Laagste bedrag is lager	De opbrengst van de beleggingen verdelen we direct. Dat gaat niet alleen om de winst, maar ook om de verliezen. Het bedrag als het heel erg tegenzit is daardoor lager in de nieuwe regeling.
Partnerpensioen		
Eerbiedigende werking	PP in nieuwe regeling is hoger + PP opgebouwd in oude regeling	Hoger partnerpensioen In de nieuwe regeling is de hoogte van de uitkering voor uw partner als u overlijdt gebaseerd op uw salaris. Het partnerpensioen dat u in de huidige regeling had opgebouwd is overgezet naar de nieuwe regeling en tellen we op bij het partnerpensioen dat via de nieuwe pensioenregeling verzekerd is. Daardoor is het bedrag voor uw partner in de nieuwe regeling hoger.
Afsluiter		
		Meer weten over de verschillen? Een uitgebreide uitleg van de verschillen tussen de oude regeling en de nieuwe regeling staat op [url] .
	[geen recht op compensatie]	Een deel van het fondsvermogen [is][wordt] gebruikt om degenen die naar verwachting een nadeel hebben van de overstap naar de nieuwe pensioenregeling te compenseren. [U komt niet in aanmerking voor een compensatie]. U leest op onze website meer over de precieze verdeling van het fondsvermogen en welk deel gebruikt wordt voor de compensatie. U leest daar ook wie in aanmerking komt voor een compensatie en waarom deze groep een compensatie [heeft gekregen][krijgt] NB: mogelijk wordt de compensatie in de toekomst verstrekt, of deels bij transitie en deels in de toekomst verstrekt. Pas de tekst hierop aan. .

Tweede berekening – deel 2 (verschillen eerste en tweede berekening)		
Factor	Conditie	Uitleg: voorbeeldtekst
Algemeen	Generiek	Waardoor is uw (verwachte) pensioen [lager][hoger] in deze tweede berekening ten opzichte van de eerste berekening?
Dekkingsgraad	Van de teksten in rijen hierna die betrekking hebben op de dekkingsgraad wordt één tekst getoond. Analyseer vooraf welke combinaties van rente, beleggingen en 'opgebouwd' + 'te verwachten' pensioen mogelijk zijn. Maak voor elke mogelijke combinatie een tekst. Zie hierna een aantal suggesties.	
Dekkingsgraad is hoger	Rente is hoger + waarde beleggingen (vrijwel ongewijzigd of lager) + hoger opgebouwd pensioen + hoger verwacht pensioen	Op het moment dat de nieuwe pensioenregeling startte, was de rente hoger dan toen we de eerste berekening maakten. Door de hogere rente levert het kapitaal voor uw pensioen meer pensioen op.
	Waarde beleggingen hoger + rente (vrijwel) ongewijzigd + hoger opgebouwd pensioen	Op het moment dat de nieuwe pensioenregeling startte, waren de beleggingen meer waard dan toen we de eerste berekening maakten. We konden daardoor een groter bedrag verdelen. Het kapitaal waarmee u bent gestart in de nieuwe regeling is daardoor in deze berekening hoger dan we verwachtten in de eerste berekening.
	Rente + waarde beleggingen hoger + hoger opgebouwd pensioen	Op het moment dat de nieuwe pensioenregeling startte, waren de beleggingen meer waard dan toen we de eerste berekening maakten. Er was daardoor een groter bedrag te verdelen, waardoor u met een hoger kapitaal gestart bent dan we voorzagen bij de eerste berekening die u eerder heeft ontvangen. Ook was de rente hoger dan bij de eerste berekening. Het kapitaal voor uw pensioen levert meer pensioen op als de rente hoger is.
	Rente hoger + opgebouwd pensioen in nieuwe regeling lager	Op het moment dat de nieuwe pensioenregeling startte, was de dekkingsgraad hoger dan bij de eerste berekening. Maar dit komt vooral doordat de rente gestegen is. De waarde

Tweede berekening – deel 2 (verschillen eerste en tweede berekening)		
Factor	Conditie	Uitleg: voorbeeldtekst
		van de beleggingen is gedaald. Daardoor is er minder geld te verdelen en is het pensioen dat u kunt verwachten [als u nu zou stoppen met werken] lager.
Dekkingsgraad is lager	Rente is lager + lager opgebouwd / verwacht pensioen bij start	Op het moment dat de nieuwe pensioenregeling startte, was de rente lager dan bij de eerste berekening. Het kapitaal voor uw pensioen levert daardoor minder pensioen op.
	Waarde beleggingen lager + rente (nagenoeg) hetzelfde + lager opgebouwd pensioen bij start	Op het moment dat de nieuwe pensioenregeling startte, waren de beleggingen minder waard dan toen we de eerste berekening maakten. We konden daardoor minder geld verdelen. Het kapitaal waarmee u start in de nieuwe regeling is lager dan we voorzagen in de eerste de berekening die u eerder heeft ontvangen.
	Rente + beleggingen lager + lager verwacht pensioen bij start	Op het moment dat de nieuwe pensioenregeling startte, waren de beleggingen minder waard dan toen we de eerste berekening maakten, die u eerder ontvangen heeft. Er was daardoor minder geld te verdelen, waardoor het kapitaal waarmee u bent gestart lager is. Ook was de rente lager dan bij de eerste berekening. Het kapitaal voor uw pensioen levert minder pensioen op als de rente lager is.
Andere privé of werksituatie	- Minder werken - Lager salaris - Gescheiden - Uit dienst - Arbeidsongeschikt geworden - Deels met pensioen gegaan + verwacht pensioen is lager	Ook is uw situatie veranderd Na de eerste berekening [bent u minder gaan werken][bent u uit dienst gegaan][heeft u doorgegeven dat u gescheiden bent][bent u gescheiden][bent u arbeidsongeschikt geworden][bent u gedeeltelijk arbeidsongeschikt geworden][bent u gedeeltelijk met pensioen gegaan]. Dat heeft gevolgen voor uw pensioen. Uw verwachte pensioen is daardoor lager dan in de eerste berekening.
Andere privé of werksituatie Verwacht pensioen is desondanks hoger	- Minder werken - Lager salaris - Gescheiden - Uit dienst + verwacht pensioen is hoger	Ook is uw situatie veranderd Na de eerste berekening [bent u minder gaan werken][bent u uit dienst gegaan][heeft u doorgegeven dat u gescheiden bent][bent u gescheiden]. Zou u niet [minder zijn gaan werken][uit dienst zijn gegaan][zijn gescheiden], dan

Tweede berekening – deel 2 (verschillen eerste en tweede berekening)		
Factor	Conditie	Uitleg: voorbeeldtekst
		was uw verwachte pensioen hoger geweest dan in de eerste berekening.
Andere privé of werksituatie	- Meer werken - Hoger salaris + Verwacht pensioen is hoger	Ook is uw situatie veranderd Na de eerste berekening [bent u meer gaan werken][is uw salaris omhoog gegaan]. Dat heeft gevolgen voor uw pensioen. Uw verwachte pensioen is daardoor hoger dan in de eerste berekening.
Andere privé of werksituatie	- Meer werken - Hoger salaris + Verwacht pensioen is lager	Ook is uw situatie veranderd Na de eerste berekening [bent u meer gaan werken][is uw salaris omhoog gegaan]. Dat heeft een positief effect op uw pensioen. Zou u niet [meer zijn gaan werken][meer zijn gaan verdienen], dan was uw verwachte pensioen lager geweest dan in de eerste berekening.